

TIJORAT BANKLARINING RISKGA ASOSLANGAN AUDITNI TASHKIL QILISHNI TAKOMILLASHTIRISH

Choriyev Rasul Ravshan o'g'li

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13895178>

Annotatsiya. Ushbu tezisda ichki va tashqi auditlarning mamalakatimizdagi va butun Jahondagi ahamiyati to'g'risida ma'lumotlar keltirilgan. Shuningdek riskga asoslangan auditni tashkil qilishni takomillashtirishga doir masalalar bayoni keltirilgan.

Kalit so'zlar: Audit, kapital, korporativ boshqaruv, ekspertiza, rahbarlar, xodimlar, mijozlar, mulkdorlar, kreditorlar, investorlar.

IMPROVING RISK-BASED AUDIT ORGANIZATION OF COMMERCIAL BANKS

Abstract. This thesis presents information about the importance of internal and external audits in our country and in the whole world. Also, a description of issues related to the improvement of risk-based audit organization is given.

Keywords: Audit, capital, corporate governance, expertise, executives, employees, customers, owners, creditors, investors.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ РИСК-ОСНОВАННОЙ ОРГАНИЗАЦИИ АУДИТА КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

Аннотация. В данной диссертации представлена информация о значении внутреннего и внешнего аудита в нашей стране и во всем мире. Также дано описание вопросов, связанных с совершенствованием организации риск-ориентированного аудита.

Ключевые слова: Аудит, капитал, корпоративное управление, экспертиза, руководители, сотрудники, клиенты, собственники, кредиторы, инвесторы.

KIRISH

O'zbekistonda auditning tarkib topishi misilsiz tarixiy o'zgarish bozori qisodiyotiga o'tish bilan izohlanadi. Chunki bozor iqtisodiyotida tadbirkorlik sub'ektini boshqarish vazifasi professional menejerlar qo'liga o'tdi, natijada tashkilot moliyaviy holatini mustaqil nazorat qilishga ehtiyoj tug'ildi. Kapitallarni jamlashda aksiyalashtirish, qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanishi, korporativ boshqaruv tizimining yo'lga qo'yilishi mustaqil moliyaviy ekspertiza natijalari shukoraligini ta'minlash zaruratini tug'diradi. Chunki moliyaviy hisobotlar tashkilot bilan aloqada bo'lgan barchani, ya'ni rahbarlar, xodimlar, mijozlar, mulkdorlar, kreditorlar, investorlar, davlat va hokimiyat organlarini mustaqil auditorlartasdiqlaydigan axborotlar qiziqtiradi, hisobotlar

boshqa tashkilotlarning banklar bilan hamkorlik qilishi uchun ishonch uyg'otadi. binobarin mamlakatimizda auditturli guruhlarining qiziqishi va talablariga javob tariqasida paydo bo'ldi.

Shuning uchun ham Prezidentimiz tomonidan ushbu sohani rivojlantirish vatalab darajasida amalga oshirilishini ta'minlash, hamda respublikamizda auditsohasini rivojlanishi va takomillashishi uchun barcha choralarni ko'rib bormoqda.

«Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonunini amalga oshirish maqsadida qabul qilingan Prezident Farmonlari va hukumat qarorlarini hamushbu tizimning birinchi pog'onasiga kiritish mumkin.

Auditorlik faoliyatini me'yoriy tartibga solish tizimining ikkinchi pog'onasi - Auditorlik faoliyatining milliy standartlarini (AFMS) va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'z ichiga oladi.

Auditorlik faoliyati milliy standartlari (AFMS) - bu barcha auditorlik tashkilotlari o'zlarining professional faoliyatlari jarayonida rioya qilishlari lozim bo'lgan yagona tartibga solib turuvchi me'yoriy hujjatlardir. Standartlar O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi tomonidan ishlab chiqilib tasdiqlanadi va Adliya vazirligida ro'yxatga olinadi. O'zbekiston Respublikasi Auditorlik faoliyati milliy standartlari (AFMS) Auditning Xalqaro Standartlari (AXS) (International Standards of auditing - ISAS) negizida ishlab chiqiladi va asosan auditorlik tekshiruvlarini o'tkazish qoidalarini belgilaydi. Bu qoidalar moliya-xo'jalik faoliyatining barcha sub'ektlaridabir xil qo'llaniladi. Hozirgi kungacha 20 ta AFMS ishlab chiqilgan va Adliya vazirligida ro'yxatga olingan.

Auditorlik faoliyatini amalga oshirish jarayonida auditorlik standartlariga rioya qilish audit sifatini va uning natijalari ishonchliligini kafolatlaydi. Auditorlik faoliyatini milliy standartlarini xalqaro standartlar talablari darajasiga etkazish uchun shakl va mazmun jihatidan keng qamrovli ishlar amalga oshirilmoqda.

Auditorlik standartlarining ahamiyati quyidagilardan iborat: ularga rioya qilinganda auditorlik tekshiruvlarining yuqori sifatli bo'lishi ta'minlanadi; auditorlik amaliyotiga yangi ilmiy yutuqlarni joriy qilishga yordam beradi; muayyan vaziyatlarda auditorlar qanday ish tutishlarini belgilab beradi.

2002 yil 13 dekabrda «Auditorlik faoliyati to'g'risida»gi Qonunning 6-moddasiga kiritilgan qo'shimchaga muvofiq, «auditorlik tashkiloti auditorlik tekshiruvining shakllari va usullarini mustaqil belgilaydi». Demak, auditorlik tashkiloti o'zining ichki ish standartlarini shakllantirishi va buyruq bilan tasdiqlashi zarur. Ichki ish standartlarida tekshiriladigan xo'jalik yurituvchi sub'ektning tarmoq, texnologik va boshqa xususiyatlari aks ettirilishi kerak. Ammo, ularning qoidalari xalqaro va milliy standartlar qoidalaridan chetga chiqmasligi lozim.

Ichki ish standartlarini auditorlik faoliyati huquqiy-me'yoriy tartibga solish tizimining uchinchi pog'onasiga kiritish mumkin.

O'zbekistonda auditning tarkib topishi misilsiz tarixiy o'zgarish bozoriqtisodiyotiga o'tish bilan izohlanadi. Chunki bozor iqtisodiyotida tadbirkorlik sub'ektini boshqarish vazifasi professional menejerlar qo'liga o'tdi, natijada tashkilot moliyaviy holatini mustaqil nazorat qilishga ehtiyoj tug'ildi. Kapitallarni jamlashda aksiyalashtirish, qimmatli qog'ozlar bozorining rivojlanishi, korporativ boshqaruv tizimining yo'lga qo'yilishi mustaqil moliyaviy ekspertiza natijalari oshkorligini ta'minlash zaruratini tug'diradi.

REFERENCES

1. Qaror (2020) O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-son "Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" qarori.
2. Qonun (2021) "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni 677-son. 25.02.2021y.
3. Sobirovich T.S. (2022) Reduction in the volume of transactional deposits as a factor of ensuring the financial stability of banks //The Journal of Economics, Finance and Innovation. –T. – №. 2. – C. 8-15.
4. Togayev S.S. et al. (2023) Schools of strategic planning: a critical analysis of existing concepts //Educational Research in Universal Sciences. – T. 2. – №. 1. – C. 488-494b